

Twoe dagen na de verkiezingsuitslag bestempelde tijdschrift The New Yorker de voorstelling direct als 'Het eerste grote theaterstuk uit het Trump-tijdperk'. Volgens de recensent viel er vanuit de zaal meer te leren over het politieke drama in de VS dan van alle analyses en verslagen in The New York Times en op CNN bij elkaar.

Met zijn Shakespeare-productie *Kings of War*, een naar deze tijd gehaalde samensmelting van drie stukken, bracht de Vlaming Ivo van Hove vierenhalf uur tooned naar New York, 'hometown' van de aanstaande Amerikaanse president. Vier voorstellingen in de Brooklyn Academy of Music, waar de zaal met tweeduizend stoelen vol zat met Amerikaanse toeschouwers en een enkele Nederlandse expat.

Ademloos keken zij naar Nederlandse acteurs, die in het Nederlands vierhonderd jaar oude teksten uitspraken over Britse koningen die al zeven eeuwen dood zijn. Voor de Engelse vertaling was er, net als het libretto bij de opera, de 'bovenliding' boven het toneel. Een gesprek met Van Hove, die komende dinsdag de IJ-prijs krijgt voor zijn verdiensten voor Amsterdam, kan niet zonder stil te staan bij de machtwijziging in de VS. Van Hove was allerminst verrast. 'Ik ben de afgelopen periode veel in de Verenigde Staten geweest,' zegt hij vanuit Londen, waar hij al weer de David Bowie-musical *LaZarus* regisseert.

'Ik ben dan een hardnekkige Fox-kijker (de conservatieve nieuwswonder, red.), net als dat ik wel naar CNN en CBS kijk. Het inhoudelijke verhaal had bij deze verkiezingen geen schijn van kans mee. Alle politieke opposanten van Donald Trump gingen erin mee. Het werd ieders ondergang. Ook bij serieuze media zoals CNN was elke objectiviteit verdwenen. Tot aan de zomer was het nog oké, maar vervolgens hebben ook die media zich laten meeslepen in hun toonzetting.'

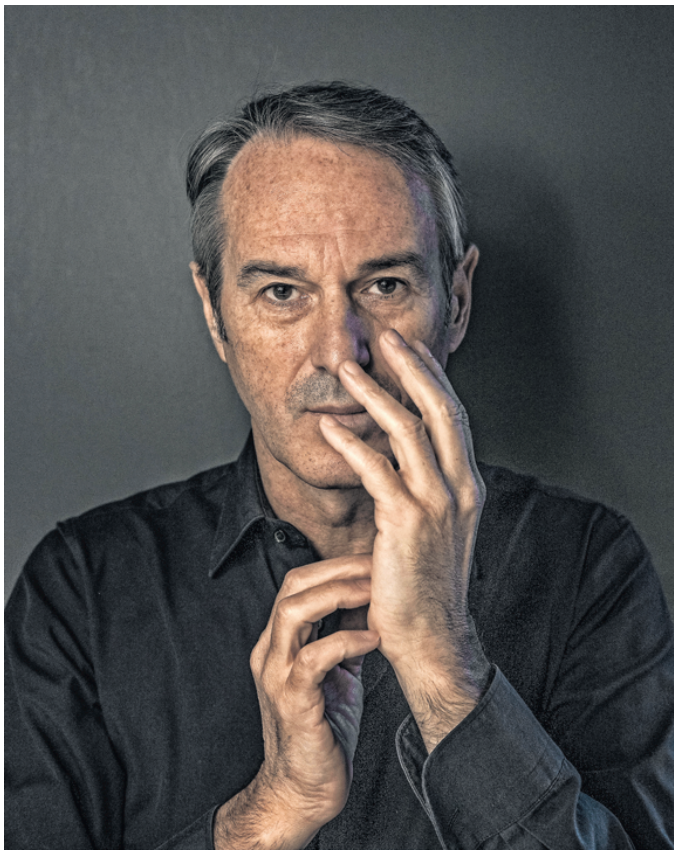
Tot aan de dag van de verkiezing zei ik: het kan morgen gebeurd zijn. Niemand in mijn omgeving nam het serieus. Benjamin Barber, een bevriende politoloog, zei zelfs dat Hillary Clinton technisch gesproken niet eens kon verliezen. Maar het gebeurde dus wel, omdat mensen niet altijd toegaven dat ze op Trump zouden stemmen. Het was dat in Amerika gegaan, en ik acht de kans heel groot dat volgend jaar hetzelfde in Frankrijk gaat gebeuren met Marine Le Pen.'

Ayn Rand

Van Hoves Shakespeare-exercitie kan moeiteloos begrepen worden als een weerslag van of kritiek op het huidige politieke klimaat. Bij *The Fountainhead*, een voorstelling uit 2014 waarmee Toneelgroep Amsterdam nu ook de wereld afreist, zal de theaterbezoeker de link met de actualiteit eveneens niet ontgaan.

Het is een bewerking van het gelijknamige boek uit 1943 van Ayn Rand over architect Howard Roark, die op extreme wijze weigert concessies te doen aan het collectief. De schrijfter geldt als inspirator voor de oerconservatieve Tea Party-stroming binnen de Republikeinse partij. Op de dag van de lovende *Kings of War*-recensie in The New Yorker berichtte The Wall Street Journal dat Trump schatplichtig is aan het gedachtegoed van Rand.

Net als bij de koningsdrama's van Shakespeare is het in deze voorstelling geen vrolijke bedoening. Maar wie zegt dat kunst een vrolijke bedoening moet zijn? Niet Ivo van Hove. 'Niem Picasso met zijn Guernica (het schilderij dat hij in

Ivo van Hove over de combinatie van zakelijk en artistiek leiding geven: 'Ik heb het altijd zo gedaan'.

FOTO: PATRICK POST/HOLLANDE HOOGSTE

Gevierd regisseur en directeur, maar geen zonnekoning

Hij smeedde uit Toneelgroep Amsterdam een gezelschap van wereldformaat, met voorstellingen van Parijs tot Adelaide. En in Amsterdam natuurlijk. Vanwege zijn verdiensten voor deze stad ontvangt de Vlaming Ivo van Hove dinsdag de IJ-prijs van de gemeente Amsterdam en zakelijk dienstverlener PwC. 'Met minimale aanwijzingen bereik je vaak het beste resultaat'

Door Job Woudt

1937 maakte na de verwoesting van deze Spaanse plaats door de fascist, red.). Niets hoopvol staat erop. Toch komen er ieder jaar weer miljoenen mensen op af.'

Van Hove zegt zich als burger absoluut niet vervant te voelen met types zoals Howard Roark. 'Ik wil me aan de regels houden en bijvoorbeeld gewoon belasting betalen. Ik vind het juist heel goed om op die manier een bijdrage te leveren aan een sociale samenleving. Maar als kunstenaar wil hij net als Roark 'geen compromissen sluiten. Ik wil als regisseur een idealist zijn en het beste, het meest urgente in de wereld maken.'

De compromisloze kunstenaar Van Hove is tevens directeur van een gezelschap met meer dan twintig acteurs in vaste dienst, plus technici, medewerkers van de afdeling publiciteit en de financiële administratie. Als leidinggevende heeft hij te maken met een toeniend bestuur, het jaarlijkse budget, medezeggenschap, kaartverkoop, kunstplan, lenen van de subsidiegevers, bijdragen van de mecenassen en nog tal van andere aardse zaken.

'Ik heb het altijd zo gedaan,' zegt Van Hove over de combinatie van zakelijk en artistiek leiding geven. Hij verhaalt over zijn jaren als jonge twintiger in Vlaanderen, waarin hij met een groep vrienden een café annex zaalje exploiteerde en daar de eigen voorstellingen speelde. 'Ik was een kleine ondernemer. Ook naar mate de gezelschappen groter werden heb ik altijd de gehele verantwoordelijkheid op me genomen.'

Directeurschap als middel

Het directeurschap ziet hij als een middel, niet als het doel. Dat doel is de beste theaterproducties in de wereld maken, zegt Van Hove zonder spoor van twijfel. Als directeur probeert hij dit mogelijk te maken. 'Ik merk dat als de zakelijke leiding ergens anders is belegd, de neiging bestaat om dat deel van de organisatie belangrijker te maken. Voor mij dient het zakelijk beleid om zoveel mogelijk vrij te maken voor de voorstellingen en zoveel mogelijk mensen te trekken.'

Met een toenemend aantal internationale voorstellingen — ook als gastregisseur — behandelt hij de praktische zaken af en toe via e-mail en Skype. Op de dag van het interview heeft hij een reputatie en een voorstelling in Londen, maar bijvoorbeeld ook een twee uur durende begrafenisbespreking met de financieel verantwoordelijke in Amsterdam. Via Skype ben ik bij elke vergadering van het managementteam aanwezig.'

Voor zijn leiderschapsstil — hetzij op het podium, hetzij op kantoor, hetzij via Skype-verbinding — dient de Amerikaanse dirigent en componist Leonard Bernstein als inspiratiebron. Een grote gebaren of drukke bewegingen om de orkestleden in beweging te krijgen. Bernstein slaagde er zelfs in om zonder armen te dirigeren, zijn minniek was voldoende.

Na een moeiame eerste paar jaar heeft Van Hove mensen om zich heen verzameld die zijn visie en perfectionisme delen, maar hem ook durven tegenspreken. Voorop daarbij zijn levenspartner Jan Versweyeld, die als scenograaf en fotograaf aan Toneelgroep Amsterdam is verbonden. Van Hove: 'Je moet vertrouwen hebben in de mensen met wie je werkt. Met minimale aanwijzingen bereik je vaak het beste resultaat. Maar soms moet je wel met de vuist op tafel slaan en zeggen: zo wil ik het echt niet. Dat veto kun je slechts spaarzaam gebruiken. En dan nog probeer ik altijd met argumenten iemand te overtuigen.'

'Als de zakelijke leiding elders is belegd, bestaat de neiging dat deel van de organisatie belangrijker te maken'

Dreigt met al die erkenning geen zonnekoningedrag? Dat loopt wel los, zegt Van Hove. 'Ik leg voor mezelf de lat al hoog genoeg. Ik heb het team, ik heb Jan. Wij leiden geen domme bestaen. Ook de acteurs houden me echt scherp. Als ik daar niet gevoelig voor zou zijn, zou ik een waardelose theatermaker zijn. Ik maak zelf één of twee keer per jaar een voorstelling met Toneelgroep Amsterdam. Dan ben ik gewoon een arbeider die staat te werken.'

Zestien jaar voert hij Toneelgroep Amsterdam op die manier aan. Na een stroef begin, waarin een aantal acteurs het gezelschap verliet, is de reputatie meer dan gevestigd. Amsterdam is in die jaren zijn artistieke huis geworden, of in de woorden van Van Hove 'mijn grootschalig laboratorium'. De internationale doorbraak van het gezelschap noemt hij niets minder dan een levenstaak. Van afscheid nemen is geen sprake.

Over twee jaar wordt hij zestig. Het ouder worden ziet hij als voordel bij het leidinggeven. 'Soms moet je als een koning de rug recht houden, een andere keer moet je meebewegen. Dat kan al leen als er sprake is van innerlijke zekerheid en rust. Met het ouder worden gaat dat beter.'

Een president in de VS, ook de aanstaande, moet na maximaal acht jaar weer vertrekken. De uiterste houdbaarheidsdatum van de gemiddelde chief executive officer verstrijkt doorgaans veel sneller. 'Het gaat beter dan ooit', zegt Van Hove over zijn eigen directeurschap. 'Laat ik een uitzondering zijn die de regel bevestigt.'

Oeuvre en levensloop

Ivo van Hove (Heist-op-den-Berg, België, 1958) begon zijn carrière als toneelregisseur in 1981 met producties van eigen hand.

Hij was achtereenvolgens artistiek leider van AKT, Akt-Vertikaal en De Tijd.

Van 1990 tot 2000 was hij directeur van Het Zuidelijk Toneel.

Van 1998 tot en met 2004 leidde Van Hove het Holland Festival.

Sinds 1984 maakt hij deel uit van de artistieke leiding van het departement Dramatische Kunst van de Hogeschool Antwerpen.

In 2001 werd Van Hove directeur van Toneelgroep Amsterdam, dat een jaarlijkse exploitatie kent van €9,2 mln (jaarsverslag 2014). Daarnaast is hij actief als gastregisseur.

Van Hove werd voor zijn werk onderscheiden met diverse prijzen, waaronder twee maal een Obie Award en twee Tony Awards. Hij zat Amerikaans toneelpreziden.

Dinsdag ontvangt hij van de gemeente Amsterdam en PwC de IJ-prijs, die jaarlijks wordt uitgereikt aan een persoon die een belangrijke bijdrage levert, of heeft geleverd, aan economische, maatschappelijke of culturele ontwikkeling en promotie van Amsterdam.

2006-2007

2013-2014

2014-2015

2015-2016